

Оскъдност и потребности

2.2. ПОТРЕБНОСТИ И ДЕФИЦИТ

ПОТРЕБНОСТИ

Потребностите са желанията на хората да си осигурят определени условия на живот.

Те са в основата на икономическото развитие, защото по природа хората изпитват различни видове потребности (нужди), които ги карат да произвеждат и продават стоки и услуги.

Потребностите са разнообразни.

Класификация на потребностите:

По вид:

- Първични (храна, облекло и др.)
- Вторични (изкуство, спорт и т.н.)

По начин на задоволяване:

- Индивидуални (на отделната личност)
- Колективни (на група хора)

По същност:

- Физиологични
- Духовни
- Социални

Средството за задоволяване на човешките потребности са благата.

Видове блага:**Природни материални блага**

Те са природна даденост, нямат цена, просто се употребяват.

- Въздухът, който дишаме
- Слънчевата светлина
- Дъждовната вода

Икономически материални блага

Икономическото благо или продуктът е всичко, което е необходимо за потребностите на хората и е резултат от тяхната дейност.

- Хлябът, който купуваме
- Дрехите, които носиме
- Колата, с която се возим

РЕСУРСИ

Ресурсите, с които разполагат отделните хора и цялото общество за създаване на блага, са ограничени.

Когато ресурсите участват непосредствено в създаването (производството) на икономическите блага, те се наричат **производствени фактори**.

И ТАКА РЕСУРСИТЕ ЗЕМЯ, ТРУД И КАПИТАЛ, КАТО СРЕДСТВО ЗА ПРОИЗВОДСТВО СТАВАТ ОСНОВНИ ПРОИЗВОДСТВЕНИ ФАКТОРИ.

Производствени фактори

ЗЕМЯТА като производствен фактор

ЗЕМЯТА като производствен фактор е природна даденост.

Компоненти на земята като фактор:

- Обработваемите **земи**
- **Горите**
- **Водите**
- **Подземните богатства**
- Площите, върху които са изградени производствените обекти, домовете ни

Този фактор се използва по различен начин. На нея се отглеждат зеленчуци, плодове, животни и др., които могат да бъдат продукти за употреба или суровини за обработка.

От земните недра хората добиват:

- **Руди**
- **Нефт**
- **Въглища** и др.
- От горите - **дървен материал**
- **Реките** и езерата снабдяват хората с вода, без която **човешкият живот е невъзможен**

Върху земята се строят пътища, жилища, административни сгради. От началото на своето съществуване човекът ползва богатата на Земята, опознава я и я променя според своите нужди.

ТРУДЪТ като производствен фактор

ТРУДЪТ е съвкупност от физическите и умствени способности, които човек прилага в своята дейност.

Примери за труд:

- Физически труд - строителство, земеделие, производство
- Умствен труд - програмиране, дизайн, управление
- Смесен труд - медицина, образование, търговия

КАПИТАЛЪТ като производствен фактор

КАПИТАЛЪТ се използва като средство за създаване на блага и услуги.

Видове капитал:

Физически капитал:

Той обхваща сгради, машини, съоръжения, суровини, материали и др.

Финансов капитал:

Може да съществува и под формата на финансови средства:

- Налични пари
- Парични депозити
- Ценни книжа (акции, облигации) и др., които поддържат стопанската дейност

ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО като производствен фактор

ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО е четвъртият производствен фактор.

Той се свързва с риска и инициативата за съчетаването на предходните три фактора.

Роля на предприемачеството:

- Съчетава земята, труда и капитала
- Поема риска от бизнеса
- Взема инициатива за нови проекти
- Иновации и подобрения

ИНФОРМАЦИЯТА като производствен фактор

ИНФОРМАЦИЯТА би могла да се прибави към останалите четири фактора.

Роля на информацията в съвременното производство:

- Технологични знания
- Пазарна информация
- Управленска информация
- Данни за клиенти и конкуренти

И така потребностите на хората са спешна, неограничена необходимост от стоки и услуги, с които си осигуряват определени условия на живот. Всеки желае да има от всичко по много.

Същевременно ресурсите, с които хората произвеждат благата, са ограничени и дефицитни.

Противоречието между неограничените потребности и оскъдните ресурси е в основата на икономическите процеси и принуждава хората да правят избори.

Примери и задачи

Практически примери за оскъдност:

Пример 1: Семейният бюджет

Семейство има 2000 лв. месечен доход. Може да:

- Купи нова кола за 15,000 лв. (на вноски)
- Отиде на почивка за 3000 лв.
- Ремонтира апартамента за 5000 лв.

Проблемът: Не може да направи всичко наведнъж - трябва да избира!

Пример 2: Държавният бюджет

Държавата има ограничен бюджет. Може да инвестира в:

- Образование - 500 млн. лв.
- Здравеопазване - 800 млн. лв.
- Инфраструктура - 300 млн. лв.

- Отбрана - 200 млн. лв.

Проблемът: Общият бюджет е 1.2 млрд. лв. - не стига за всичко!

Интерактивни упражнения:

Упражнение 1: Производствени фактори

Въпрос: Кой от следните са производствени фактори?

- А) Земята, на която се отглежда пшеница
- Б) Тракторът за обработка на земята
- В) Фермерът, който работи на полето
- Г) Идеята за нов сорт пшеница

Покажи отговора

Упражнение 2: Алтернативна цена

Въпрос: Студент има 4 часа свободно време. Може да:

- Учи за изпита по икономика
- Гледа филм
- Отиде на фитнес

Ако избере да учи, каква е алтернативната цена?

Покажи отговора

Заклучение

Оскъдността и потребностите са в основата на всички икономически процеси. Противоречието между неограничените потребности и ограничените ресурси принуждава хората да правят избори.

Ключови изводи:

- Потребностите са разнообразни и неограничени
- Ресурсите са ограничени и дефицитни
- Производствените фактори са: земя, труд, капитал, предприемачество, информация
- Оскъдността принуждава към избор
- Благата могат да бъдат природни или икономически